

Skriv til VG, Debatt-redaksjonen, Postboks 1185 Sentrum, 0107 Oslo.

Faks 22 00 06 66 E-post-adresse: debatt@vg.no Redaktør: ERLING BØ

■ ■ Sovjet-regimets uhygge var verre enn mange makter å forestille seg. Her er beretningen om dødsdommen mot en av de nordmenn som var Sovjets venner — Peder Furubotns

Debatt

sønn Gilbert. Dette er annen artikkel av Knut Langfeldt, selv aktiv kommunist og husvenn hos familien Furubotn. Første artikkel sto i går.

Dødsdommen

Av Knut Langfeldt

26. juni 1947: Gilbert Furubotn og jeg hadde, som ofte før, vært på Ingierstrand bads restaurant. Vi hadde drukket et par «porsjoner» øl og portvin. Ved 21-tiden satt vi på hans rom i Villa Helleberget, forsøkte å spille sjakk. Plutselig satte Gilbert fra seg sin brikke, så på meg, og fortalte hva som skjedde 27.–29. august 1937. Jeg er den eneste han noensinne torde fortelle det til.

Uten å kjenne Gilbert Furubotns tragiske skjebne og forstå hans skjebne spilte som bakgrunn for oppgjøret med hans far, Peder Furubotn, er ethvert forsøk på å forklare «Oktoberekspløsjonen» i Norges Kommunistiske Parti i 1949 et bomskudd.

Samtlige norske historikere har hittil skutt bom, fordi vesentlige sider ved livet til mannen som ble født i Bergen i 1912 er forblitt ukjent. Gilberts skjebne hadde alvorlige konsekvenser for hans far og dermed for Moskvas linje i forhold til NKP.

I 1930 reiste Gilberts far Peder, mor Gina og søster Magda (født 1920) til Moskva. To år senere dro Gilbert Furubotn etter. I

Artikkelforfatteren Knut Langfeldt (f. 1925) er magister i statsvitenskap, med et omfattende internasjonalt forfatterskap om marxisme og arbeiderbevegelsens historie bak seg. Aktiv kommunist fra 1945. Info: sjef i Rikstrykerverket, leder helse- og sosialavdelingen i Kommunenes Sentralforbund.

1933 fikk han jobb i Kominterns arkiv i Moskva og lærte seg russisk.

27. august 1937 ble Gilbert arrestert av NKVD/GPU — det som i dag kalles KGB. Lik titusener av andre emigrantkommunistere ble han anklaget for trotskistisk virksomhet — og dømt til døden.

To dager senere skulle Gilbert Furubotn henrettes ved skyting. En stor, sort bil bråstopper. Georgij Dimitrov, som i 1937 var blitt valgt til generalsekretær i Komintern, kommer ut. Peker på nordmannen, sier: «Nei, ikke han, han er uskyldig.» Gilbert Furubotn ble ikke henrettet. Men frigitt, takket være at hans daværende sjef, Georgij Dimitrov, grep inn i siste øyeblikk.

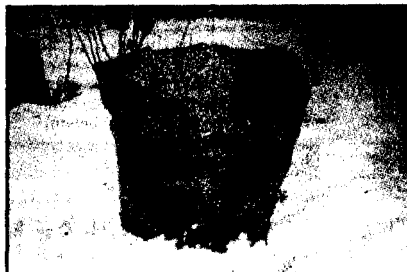
Jeg tror ham

Min samtale med Gilbert Furubotn om dette skjedde altså for 49 år siden. Jeg har visst sannheten i 49 år. Jeg har ikke ett sekund tvil på at Gilbert snakket sant. Han hadde ingen prestisje, intet å vinne ved å hevde seg gjennom å dramatisere eller viktiggjøre sitt liv. Men Gilbert ba meg ikke fortelle noe om hva han fortalte meg, før jeg var sikker på at hans familie — to døtre i Sovjetunionen, og deres barn — ikke ville lide under at han hadde fortalt sannheten. Visshet om at det ikke ville skje fikk jeg 11. mai 1996.

Imidlertid — selv om jeg vet at den internasjonale kommunistiske bevegelse er totalt «udokumenterbar» — holder

PEDER FURUBOTN: Kommunist-leder med store problemer både personlig og i forhold til Sovjet-kommunistene. Problemene ble større på grunn av den sovjetiske dødsdommen mot sønnen Gilbert.

GILBERT FURUBOTN: Omkom i en brann i 1977. Så vidt VG har bragt i erfaring, finnes det ikke bilder av Gilbert Furubotn i Norge — bare i Sovjet.

det ikke å skrive feks.: «Gilbert Furubotn fortalte Knut Langfeldt at... osv.»

Jeg har derfor i over fire år foretatt ganske omfattende undersøkelser, og presenterer her 10 indviser og bevis på det Gilbert Furubotn fortalte meg, og som jeg husker meget vel: At han 27. august 1937 ble arrestert av NKVD/GPU, dømt til døden, men reddet av Dimitrov:

Dokumentasjonen

1 Milovan Djilas: «Samtaler med Stalin» — side 31 — forteller at Dimitrov reddet rektor på Komintern-skolen — Tsjhervenkov — fra å bli henrettet av NKVD/GPU.

nichts. Während der ganzen Moskauer Zeit habe ich zwar Peder und Magda gesehen, aber niemals Gilbert. Zur Aktion Dimitroffs kann ich nur sagen, dass wiederholt in Memoiren vonversöhndli-

chen Versuchen Dimitroffs die Rede war...»

4 12. januar 1996: Brev fra Centre for Historical and Political Studies i Sofia. Her heter det bl.a.: «It is widely recognised that Dimitrov as General Secretary of the Comintern in the period 1935–1943 often interceded for the fate of political emigrants in front of different institutions in the Soviet Union.»

5 Torgrim Titlestad forteller i boka om Furubotn 1938–41 blant annet at Gilbert arbeidet i Radio Moskva osv. Bare vrov! Wolfgang Leonhard arbeidet der under hele krigen, men så altså aldri Gilbert. Et brev fra Den norske ambassade i Moskva, datert 31. august 1946, forteller om Gilberts faktiske situasjon. Han ble hjemkalt til Norge på grunn av et brev fra Emil Lovlien, hvor det het at det ventet viktige oppgaver på ham i Norge. Bare vrov!

Moskva måtte, ganske enkelt, bli kvitt en uheldig alkoholiker — han var ubrukbar.

6 I brev fra enken etter en nordmann som arbeidet i Radio Moskva, Gottfred Holvold, 26. mars 1993, skriver Hildur Holvold om Gilbert: «Jo, jeg har vært sammen med Furubotn under vårt opphold i Moskva. Det er ikke så meget jeg vet og kan fortelle, men han var et

ulykkelig menneske, meget beskjeden og stillfaren. Han hadde jo alkoholproblemer, ikke så rart heller, etter hva du forteller.» «Men om du kan få kontakt med Ksenia Aleksandrova som har arbeidet i Moskva Radio hele sitt liv, så kjenner nok hun hans liv...»

7 Jeg traff Ksenia Aleksandrova som i mange år jobbet i den skandinaviske avdeling av Moskva Radio. Hun bekreftet alt som står her.

8 22. mars 1993 skrev jeg til Johan Strand Johansens søster, Gerda Strand Johansen, om Gilbert. Hun arbeidet mange år i Moskva Radio. Hun ringte meg — og bekreftet alt, men sa: «Du vet jo meget godt, Knut — vi snakket ikke om slikt i Moskva.»

9 I 1946 lærte jeg den svenske kommunistlederen Sven Linderöths datter Ina meget godt å kjenne. Jeg snakket med henne senest 12. august 1996 — hun arbeidet mange år i Moskva. Også hun bekreftet alt.

10 Endelig — som nevnt: Gilbert hadde familie i Sovjetunionen. Alt som skjedde med en enkelt, kunne ofte få konsekvenser for hele familien. Gilbert skilte lag med moren til sine to døtre Solveig og Magda. De flyttet langt, langt vekk fra Moskva. Magda lever et eller annet sted i Ural — Solveig et godt stykke utenfor Moskva.

Imidlertid: 11. mai 1996 fikk jeg visshet for at sannheten om Gilbert Furubotns tragiske skjebne kunne «frigis». Min kone og jeg fikk nemlig besøk av sønnen til Gilbert Furubotns datter Solveig: Mikhail og hans kone. De fortalte at de hadde hørt om «saken», men selv om det ikke ble snakket så meget om «slike ting» var i alle fall definitivt enhver fare for konsekvenser for den nærmeste familie over.

Hva har det å si for historikernes forståelse av Sovjetunionens innflytelse i NKP?

„Gilberts skjebne hadde alvorlige konsekvenser for hans far, Peder Furubotn, og dermed for Moskvas linje i forhold til NKP.“

114819